

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 glđ., za pol leta 1 glđ. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslani knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnistvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Mladina naj se varčno gospodariti uči. — Analogija čutnega in umnega spoznanja. — O нравno-versk. vzgoji v ljudski šoli. — Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk. — V zadevi „zveze slovenskih učiteljskih društev“. — Dopisi. — Razne stvari. — Spremembe. — Natečaji.

Mladina naj se varčno gospodariti uči!

Premoženje, samo na sebi mrtva stvar, pomaga nam srečno živeti. Kjer pa tega ni, zgineta dača in kmet. A trikrat gorje! če pride ta surova tvarina slabemu gospodarju v roke. Čednost si tja blizu ne upa, pogubljiva strast le obhaja tam večni peklenski pust. —

Že davno postal je denar celega sveta vladar, — te sreče ni imel veliki Napoleon Bonaparte — in lahko se ž njim igra, kakor na stare kremoneske gosli. Veščak jim izvabi nebeške melodije, med tem ko v rokah šušmarja delajo vražjo prasko.

Z imetjem se lahko izvrše blagi čini, katerih svet ne bo pozabil do sodnega dne, pa tudi hudobna, od zemlje do neba prokleta dela. Vse plemenite misli blagih množ so za nič, ako ni evenka, da bi se pokazale v djanju; nasprotno pa bogastvo trinoga ne osreči sveta, ne povzdigne človeštva v omiki. Omikani berač je uboga para, kam se obrne; imovitemu drvarju pa se dostikrat uklanja svet, četudi le na videz. Dobro je toraj in zelo potrebno premoženje imeti, toda še bolj potrebno je ž njim pošteno živeti in prav gospodariti znati.

V novi dobi bajé škratov, zelencev ni več, ki bi ljudem svitile cekine nosili; nebó jih več ne rosi, niti voda naplovi, posebno Slovencem nikoli. — Sami tedaj ribimo po suhi in mokri zemlji, če nočemo „med prsti očenaš“ moliti! Glasno rečeno, naš národ mora se učiti umno gospodariti, da bode sam svoj, ne pa suženj drugih! — Toraj proč lahkomiselnost, zapravljevosti — vojsko!

Ljudska šola si more v tem oziru pridobiti najlepših zaslug. V šoli se morajo otroci razum drugih prekornostnih naukov tudi umnega varčnega, gospodarstva učiti! Mi vtegne pa kdo vgovarjati rekóč: „Za Boga! saj imamo že itak preveč snovi, čemu nam še več je?“ Istina, a jarem ta ni svinčast. V krajih, kodar se stariši večinoma s poljedelstvom, sadjarstvom, vinarstvom, z živinoreje, ali rokodeljstvom pečajo, ni pretežavno otroke vzpodbuditi, da začnejo doma s to ali uno malenkostjo za-se gospodariti. Pač z veseljem podarijo pravi stariši mlado jagnje, kozlička, prasca, pišiko, gosko, raco, grlico, zajčke, roj čebel, znabiti še tele in žrebe itd. sinku ali hčerki svoji s tem namenom, da obdarovanec dobljeno žival zraven drugih zvesto oskrbuje. Ko bi le-ta svo-

jih dolžnosti redno ne spolnoval, zapade mu dar. Koliko veselih ur bo otrok pri tem poslu doživel preimenovalno vadec se v spoznavanju cene in vrednosti različnih stvari. Dobra reč se trikrat ponavlja, otrok pa imajoč živinče na skrbi, uri se v gospodarstvu vsak dan. Tudi sadno drevesce, brajda, greda cvetlic, leha rži, pšenice, ajdine, turšice, laške repe (koruna), lanú, konopelj itd. se mladini vzpešno prepusti v obdelovanje. Kadar dišeče jagode zoré, je pastirska bratev, tistih posebno, ki so blizo mesta in trgov. Kjer imajo v poletju smrekovo steljo, oderó fantiči dostikrat po noči vsako pokleško, hoteč napraviti črêsló. Tri goldinarji v žepu, to je za otroka že ogromni denar! Iz platnenih zavezkov izpletejo si učenke ročne košarice za knjige. Pastirji po nekod znajo iz žitne slame plesti klobuke. Sploh pa ima vsak kraj svoje posebnosti, a mislečemu učitelju ne bode pretežko nasvetovati enemu to, drugemu ono v pridno gospodarstvo.

Za lastni penez si učenec more kupiti zvezke, peresa in druge za šolo potrebne malenkosti, včasih tudi obleko. Še le sedaj bo izvedel, kako se trga papir, jopič in črevelj. — Slično je mladino podučiti, kako se varčno gospodari s časom, z lastnimi močmi, sé svojim zdravjem. Če se v šoli zelo čísla zdravi, zveži zrak, naj se ta porabi tem bolj zvunaj v prosti naravi. Globoko vdíhanje čistega zraka posebno takrat, kadar solnce sije, je najcenejši in najodličnejši zdravnik celega sveta. Pri majhnem ognju se železo slabo vari, pri medlem dihanju pa človek komaj živi brez čvrstega glasú in prave moči. Kdor bi tedaj rad bil močan, kedor bi prav glasno rad čítal in pel, kedor bi rad na svetu dolgo živel: leto in dan naj dviga prsi svoje, ter diha globoko že iz otročjih let! Zrnje se čísti v rešetú, kri v pljučih. Mladina pa, ki imenitnosti dihanja še prav zupopasti ne more, naj se k tem opominja vsak dan devetindevetdesetkrat!

Še enkrat rečemo, varčnega, umnega gospodarstva se je treba že za rano učiti, učiti se ga in še in še učiti!

Bráte, znaj služiti, zaslužiti, imeti, varovati, o pravem času dati in shraniti! —

Svitoslav Hauptman.

Analogija čutnega in umnega spoznanja.

Spisal A. l. Meško.

(Konec.)

Otrok, katerega opazujemo, čuti se čisto varen in zakaj ne, ko pa oče blizo sedi v učni izbi. Glejte ga, modrijana! knjig vse polno leži razmetanih okoli njega; zdaj seže po tej, pogleda v drugo, išče tretjo med rokopisnimi listinami, ki že padajo raz mize. Ne briga se ne za cel svet; ves je zamišljen. Glej! analogija zunanja med njim in otrokom. Lepša je notranja, ki je v spoznavanju. Um otroški in um modrijanov spoznavata — prvi umno, drugi čutno — oba analogično. Samo da um modrijanov ne zastoji v ozkem zakotju otroške sensitivnosti v sredi konkretnosti, ampak da se vzdiguje v visoko obsežje abstrakeije. Kaj je abstrakeija? Abstrakeija je čin dušni, ki loči idealno bistvo od tvarine. Tisti, ki abstrahuje, ne gleda na posamnost in individualnost, ampak

povzame le, kar je predmetu bistveno, naravno, stalno, istinito in to premišljava brez predmeta. Abstrakcija razcepa se v kvantitativno in kvalitativno. Kvantitativna je oblike splošno-celotne in razloži zvezo posamnih delov, dele same pa iz misli pusti. Računoslovec noče pisanega ali celó trikotnega trapéca, on meri kote v njem, preiskava dolgost štirih ért in njihovo razmero. Kvalitativna povdarja kakovosti in lastnosti predmetove, predmet pa potisne nazaj. N. pr. govornik spomni se pozornosti svojih poslušalcev in sebi v pogum in veselje misli si: Bila je velika, simpatična, vredna zahvale. Govornik premišljuje toraj lastnost samo, éravno ni pozornosti brez konkretnih poslušalcev.

1. Kaj neki pretresuje in tuhta naš modrijan? Poglejmo v njegov spisavni zvezek, ki éaka resitve problemove. Kaj je élovek? Prašuje se in že začne spoznavati. Pred vsem abstrahuje, kar je pri umnem ali intelektualnem spoznanju neobhodno potrebno. Predoèuje si namreè raznovrstne ljudi, velike, male; moène, slabe; olikane, fine; neokretne, razcapane. Vsakako spozna zdaj, da je élovek bitje. Bitje je, kar sploh mogoèe eksistuje stvarno ali logièno v umu in se — to je bistvo bitja — od ničesar ne razloèuje. Vse to, kar zunajno opazi na ljudeh, so samo pritike in lastnosti, ki individualno loèijo enega éloveka od drugega. Modrijan preiskava dalje, da najde, kar je v ljudeh splošnega, stalnega. — V vsakem éloveku pa je princip življenja. Zdaj spozna éloveka kot bitje, ki ima v sebi princip življenja, t. j. kot psihièno bitje. Spametuje se kmalo, da tudi žival vtegne biti tako bitje. Zato poišèe, kar je v ljudeh, in le v ljudeh bistveno, namreè pamet. Abstrahoval je modrijan, abstrahoval tudi otrok. Ni sprejel v oèesu predmeta, ampak luène žarke, ne jed, ampak okus jeni sprejel je jezik.

2. Loèil je modrijan — v vsakem drugem sluèaju ednako — od éloveka to, kar je bistveno v njem. Storil je to s tako imenovanim djanskim umom (intellectus agens). Z moènim umom (intellectus possibilis) pa, kakor je že Aristotel učil, vidi bistvo loèeno in si v duhu slika tega bistva podoba, ki se pravi „species intelligibilis“, kakor podoba, katero si snuje otrok o predmetu v svojej zaèutnosti „species sensibilis“. Tu, kakor v éutnem spoznanju mora pamet poednaèiti se predmetu, drugaèe nastane zmota; razlog je, da v umnem spoznanju pamet poednaèi se predmetu, kakor je po svojem nadéutnem, idealnem bitu (esse) in ne kakor zunajno deluje na éutilo. Modroslovcu obvelja: „intellectus intelligendo fit quodammodo id quod intelligit“. „Pamet, ko spoznava, postane nekako to, kar spozna“. Naš modrijan, ki pretresuje kaj je élovek, ne gleda bitja, ki je veliko ali majhno, olikano ali neokretno, gleda bitje, ki je psihièno in ima pamet, bitje, ki ga ni kot takega v individualnosti.

3. „Species intelligibilis“, podoba, ki se je osnovala v mogoèem umu, o idealnem predmetu, ni, kar se spozna, ampak po katerej kakor po „species sensibilis“ se spozna. Kakor hitro pamet zapopade predmet, kakor je v svojem nadéutnem bitu, dobi pojem o predmetu. Modrijan, od katerega se poslavljamo, vspodobil si je v umu bitje, ki je psihièno in pametno, in po tej podobi spoznal je pojem: élovek. Preden pojem opredela v besedah, izgovori ga takorekoè notrajno pri sebi; zato se imenuje pojem tudi „verbum mentis“ (dušna beseda).

Če nič ne veže ljudi, nič bogatina z revežem, če nič ne veže modroslovca z zdravnikom, nič bogoslovca z matematikarjem, veže jih vse vendar analogija. Da rečem: v analogiji živi in giblje se vse, v analogiji spoznava se tudi čutno in umno.

O nravno-verski vzgoji v ljudski šoli.

Piše Ivan Fon.

(Dalje.)

Nravnost je ubogljivost volje proti intelektu, proti pameti. S tem pa, da poduk duševne predstave razširja, bogati in utrjuje, s tem pospešuje apercep-cijo volje in nravnost. Če hočemo pri odgojencu kako slabo navado, kako strast odpraviti, ga moramo pred vsem prepričati, da je to slabo, da ima slabe nasledke. In to le lahko po intelektu dosežemo. Popolno poboljšanje še le tedaj lahko pričakujemo, če se je celi krog mislij, predstav predružačil. Sicer je res, da marsikateri človek tudi proti svojemu boljšemu prepričanju ravna. „Volja je sicer trdna, pa mesó je slabó“. V teh slučajih nas premaga naša strast, naše poželenje. In ta slabost človeška bila je že rimskemu pesniku Ovidiju znana, ki pravi: „Vidim in poznam boljše, vendar slabšemu sledim“.

Poduk, kakor vsako delovanje, že sam ob sebi npravnost pospešuje in sicer, kakor smo videli, posredno. Mnogostranski poduk, mnogostransko duševno delovanje prepreči, da se človeka hude strasti ne polasté. In kaj je npravnosti nevarnejše, kakor hude strasti? Surovost zahtevanj se tem bolj manjša, čim večje postaja duševno obzorjšče in slepa sila strastij se razbija ob intenzivnem duševnem delovanju. Nadalje prepreči poduk lenobo, praznoto srca in dolgi čas. Človeška duša je pri poduku vedno vprežena in tako je prav. Že cerkev veli: „Ora et labora“ (Moli in delaj). Prvi velelnik nam zapoveduje, da moramo vse z ozirom na Boga storiti, drugi pa, da ne smemo v delovanju nikdar opešati, kajti „Müssiggang ist aller Laster Anfang“. In gotovo je, da nas čednost delavnosti mnogih napak v npravnem obziru obvaruje. Iz tega sledi, da je tisti odgojitelj, ki je svojega odgojenca delavnosti in marljivosti privadil, za npravnost že mnogo storil. Poduk ali razvijanje intelekta vpljiva tudi zaradi tega mogočno na npravnost, ker intelektualno razvit človek o vseh predmetih in zadevah prav in po pameti sodi. Tak človek lahko takoj prevdari, kake nasledke bo to ali ono djanje v npravnem obziru imelo. Razven tega napolni poduk naše duševno življenje z dragocenimi predstavami, in te predstave nadkrijuje živalske nagone človeške. Pred vsem je pa važno, da prebudi poduk mnogovrstnost zanimanja in mnogovrstnost zanimanja probudi mnogovrstnost hotenja.

Drugo sredstvo, katerega se moramo pri npravno-verski vzgoji posluževati, je nagon k časti. Ta nagon se nahaja skoraj pri vseh odgojencih v večji ali manjši meri. Pri taistih učencih pa, kateri so čut za čast popolnoma zgubili, ima učitelj prav težko stališče in tudi za učence je to žalostno. Prej pa, ko razpravim, kako in v kaki meri se naj učitelj tega nagona pri odgoji poslužuje, naj mi je dovoljeno, da psihologično razpravo o časti vpletem. Reč je zanimiva; upam tedaj, da mi bodo g. čitatelji dobrovoljno sledili.

Čast, kaj je to čast? Ne prešine že beseda sama vsakega, ki jo izgovori, še bolj pa tistega, ki jo čuti, ki jo doseže ali pogrešuje? Ali ni čast največja magnetična moč v notranjem življenju? Ali ne nastanejo največja sovraštva, če se čast oskrni? Katero posestvo, kateri npravni nagon vstvari edinost sil tako srčno, tako hitro, kakor čast? Čast je mesta ustanovila in uničila, vojske povzročila, zveze sklenila in razvezala, kneze in države povzdignila in uničila. Kakor boginja Atena spremlja čast vsakega v boju, pri vsakem delu, pri vsakem podvzetju; vedno vendar spremlja vsakega kot probuditeljica največjih sil, ki pogumnost oživljajo. Ona vodi meč junakov, ki osodo narodovo odločuje, ona vodi pero tistih, ki to osodo popisujejo, ona navdušuje pesnike; ona je navduševala Kolumba, Laplassa in Herschelna nove svetove odkriti. Čast pa ne oživlja samo hrabrosti in sil junaških; kogar se je čast s svojo čarobno palico dotaknila, ta je varovan nizkega mišljenja in pregrešnega delovanja, bodi si da je prvi, ali zadnji v človeški družbi. Mogočnemu despotu na prestolu odstrani čast huda poželenja, pa tudi težaku prisvoji plemenito mišljenje. In ženska čast! kaj je čistejše, kaj lepše, kaj plemenitnejše, ko ženska čast? Ednaka je snegu, ednaka liliji, ki ravno procvita, ednaka solnčni svetlobi, ki sije iz brezoblačnega neba. Čast igra veliko ulogo pri tistem, ki narodovo osodo odločuje in nič manjše v zasebnem (privatnem) življenju. Ali ne zastavi mladenec, tu in tam celo zreli mož svojega življenja za svojo čast in sicer v dvoboju? In ravno zarad časti ima zlato in denar, kot sredstvo, da pridemo do časti, toliko vrednost. Jaz mislim, da imamo vsled tega dosti vzrokov vprašati, kaj je bistvo časti. O tem vprašanju se je le še malo pisalo, kar je tudi naravno; kajti, če kako reč mnogokrat in v raznih oblikah vidimo, mislimo, da jo tudi poznamo. Zgodovinarji so mnogokrat o časti pisali, pesniki so jo opevali in tudi pri vzgoji igra čast, kakor sem že omenil, veliko ulogo. Vendar do sedaj se je vedno samo o vpljivu in o učinkih časti pisalo. Kaj pa je bistvo časti, to se do sedaj še ni določilo. Vprašanje je očividno psihologično. Sicer so že stari psihologi učili, da je čast čut; pa od kod pride ta čut, v čem obstoji in kako nastane čudna moč časti v duši, ki vse druge čute in nagone prekosi, za to stari psihologi niso vprašali, še manj pa na to odgovarjali.

Čut časti se pokaže, če to reč tanjše pretehtamo, kot vspeh, kot del čuta samega sebe, čuta samozavestja. Ta dva čuta, namreč čut samega sebe in čut samozavestja sta sicer za dušeslovce najtežja pojma, ona sta vendar faktučna za vsakega posameznega. Vsak odrasli čuti svoj lastni „jaz.“ Kot kdor in kot kaj se vsak sam čuti, kot tak hoče tudi od drugih pripoznan biti. Pod svojim lastnim „jaz“ razumi vsak svoje notranje bitje, to je svoto vseh svojih predočb, namer, čutov itd. Kdor pravi „jaz“, ta ne misli pod tem samo svojega sedanjega subjekta, ampak vse, kar je doživel, kar je storil in mislil in čul, on misli pod svojim „jaz“ svoje sposobnosti, svoj stan. Jaz moram to in to storiti, to in to opustiti, se pravi v resnici: „Jaz, ki imam to omiko, ki sem tega stanu, ki imam te dolžnosti itd., moram to storiti, to opustiti. V čutu samega sebe ali v samozavestju pa ne tiči samo čut vsebine samega sebe, ampak tudi cenitev samega sebe. Pri ceditvi samega sebe pa nastopi vsak človek kot dvojno, namreč kot subjekt in kot objekt, kot „jaz“, ki ocenjuje in kot „jaz“, ki se ocenjuje.

Če sem kaj storil in če drugi dan o tem premišlujem, sem v tem slučaju subjekt in objekt; jaz ogledujem in sicer samega sebe ogledujem, sem s seboj zadovoljen ali nezadovoljen. In na to se opira naša razprava o časti in slavi. Vse, kar je v človeškem samozavestju, kar je notranje, kar človek notranje stori in zavziva, vse to so le predočbe in misli. Bogastvo, telesna moč, močnost so gotovo realne reči, pa dušno veselje, ker jih imamo, je vendar le idealno (abstraktno); mi imamo le predstave, da jih imamo. Predočbe o posestvu so tedaj vzrok, da prisvojê skopuhu ovo železno energijo, da preži skozi celo svoje življenje v največjih nevarnostih na zlato in da ga potem z okamenelim srcem varuje. On računi namreč svoj denar, svoje bogastvo k svojemu lastnemu „jaz“, k svojemu bitju. Čast in čut časti je taka razširjatev čuta samega sebe, čuta samozavestja pri drugih in po drugih. Da eksistiram tudi v mislih drugih, in ne le v svojih lastnih, da svojega delovanja ne opazujem samo jaz, ampak tudi drugi, da ga cenijo, to je bistvo časti.

(Dalje sledi).

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

Poglavje 10.

Ali je za govorniški poklic znanje več umetnostij potrebno?

Toliko o slovnici, kar sem kolikor mogoče kratko povedal, ker ni bil moj namen vsega razkladati, kar bi brez konec in kraja bilo, ampak samo neizogibno potrebno; zdaj hočem o ostalih predmetih, v katerih se imajo dečki po mojem mnenji, preje nego se retorju izročijo, poučevati, na kratko pridejati, da dobimo ono skupnost poučnih predmetov, katero Grki Enciklopedijo (*ἐγκύκλιος παιδεία*) imenujejo.

Kajti skoraj v taistih letih je treba učenje drugih predmetov¹⁾ pričeti, in ker so ti predmeti i sami znanosti, i se tudi brez zgovornosti v njih dovršenost doseže in zopet sami govornika izobraziti ne morejo, nastane vprašanje, so li temu delu neizogibno potrebni? Kak vpliv namreč, pravijo, ima na pravedanje ali izražanje mnenja, ako veš, kako zamore iz dane preme jednakostraničen trikotnik postati? Ali za koliko bolje bo oni obtoženca branil ali posvetovanje vodil, ki bo glasove, kitare po imenu in mejglasji razločeval? Naj le

¹⁾ Kvintilijan zahteva, da se ima deček, ki hoče govornik postati, v realistovskih predmetih ravno tako izuriti, kakor v jezikih in zgodovini. Izmed pedagogov starega veka je Kvintilijan pri Rimljanih prvi, ki trdi, da se mora človeški duh harmonsko vzgojiti, toraj naj se deček v naravoslovji, h kateremu tudi matematiko prištevamo, poučuje. Mnenje o vrednosti teh dveh skupin predmetov, katere dandanes občna olika zahteva, je bilo v starem veku čisto drugačno, kakor je mnenje pedagogov naše dobe. Dočim se je v klasični grški dobi le jezikoslovno-historijsko izobraževanje pri pouku zahtevalo, celo Sokrat je le formalno vedo zahteval, se dandanes bolj realistovski predmeti povdarjajo ne samo v ljudski šoli, ampak tudi v gimnazijah. Celó na realistovski podlagi so obrtnijske šole. Se vé da so bili v starem veku realistovski predmeti malo razviti, dandanes zanima narava in njeni zakoni najodličnejše talente.

naštejejo morda mnoge za javnost kolikor koli vrlo zaslužne može, ki niso niti geometrije poslušali, niti glasbe drugače ne razumejo, kakor sè skupnim veseljem poslušanja. Tem jaz prvič odgovarjam, kar M. Cicero ¹⁾ v knjigi Brutu posvečeni češče povdarja, da ne izobrazujemo tacega govornika, ki biva ali je bival, ampak da smo si v duhu vstvarili nek uzor onega dovršenega in v vsaki stvari neumornega govornika. Saj mislijo tudi tisti, ki onega v modrosti poučujejo, ki naj postane v vsem dovršen in menda smrten bog, da se nima samo v znanosti nebeških in pozemeljskih stvari poučevati, ampak ga vodijo isti čas skozi nekatere sicer malenkostne, in ako na same ozir jemlješ, tako rekoč izbrane dvoumnosti, ne kakor da bi Ceratine in Krokodiline ²⁾ zamogle koga modrijana napraviti, ampak ker se oni ne sme zmotiti tudi ne v najmanjših stvarih. Jednako ne bo govornika, ki mora moder biti, vzgojil niti geometer niti musik in kar bi se kdo nadejati utegnil, pa tudi ti predmeti mu bodo v dovršenost pomagali. Saj vidimo, da se sredstva zoper strup in druga zdravila za oči ali rane iz mnogih in včasih med sebo nasprotnih tvarin sestavljajo, in iz tako različnih delov ona zmes postane, ki ni nobeni izmed sestav podobna, ampak iz vseh lastno moč dobiva; saj vidimo, da neme živali oni za človeško bistroumnost neposnemljiv okus medú iz mnogovrstnih evetlic in sokov pripravljajo; mi pa bi se čudili, če govor, mimo katerega previdnost ni dala človeku nič izvrstnišega, več umetnostij potrebuje, katere dajejo, če prav se pri govorjenji ne kažejo in ne nastopajo, vendar na tihem moč ter se neme čutijo? Če mi pa kdo reče: mnogokateri je bil brez teh zgovoren, temu jaz odgovorim: „pa jaz hočem govornika“. „Pa one umetnosti ne pripomorejo veliko;“ komur bo tudi le malo manjkalo, vendar celote ne bo imel, in ta je gotovo najboljša; naj si bo tudi up na to težaven, bom vendar vse učil, da se vsaj veči del doseže. Pa zakaj ne bi bil srčen? Saj narava ne ovira doseči govorniške dovršenosti, torej je sramotno na tem obupati, kar je mogoče.

O glasbi.

Pa jaz bi bil sè sporočili starih o tem predmetu vže zadovoljen. Saj vsak dobro vé, da se glasba (da najpreje o njej govorim) vže v onih starodavnih časih ni samo gojila, ampak tudi tako čislala, da sta se Orfej in Lin (o drugih molčim) ob jednom godca, pesnika in modrijana imenovala; poroča se, da sta imela oba bogove za roditelje, enega izmed njiju pa, ker je sirove in divje ljudi z ginljivim petjem krotil, niso samo zveri, ampak tudi pečevje in gozdi sledili. Zatorej poroča Timagen ³⁾ da je najstarejša izmed vseh znanostij bila

¹⁾ Orator I, 29.

²⁾ Prevarni sklepi, ki so v logiki kot vzgledi rabili. Ceratina (*κερατινή* iz *κέρας* = rog) rožni sklep, prevarni sklep o rogovih: Česar nisi izgubil, imaš; rogov nisi izgubil, tedaj imaš „rogove“. — Krokodilina (*κροκοδείλινη*) je krokodilov sklep, tudi prevarni sklep. Prevara sestaja v tem, da se ne samo mati vplenjenega otroka, ampak tudi krokodil sedaj na pogodbo, sedaj na besede sklicujeta. Enaka je bajka o Protagori in Evatlu o plačilu, katero je ta onemu za pouk dati obljubil, pa še le tedaj, kedar prvo pravdo dobi. Takih retorsko-sofištovskih dilemov je mnogo. (Pr. Ueberweg's System der Logik, 4. Aufl., str. 356. — 362.)

³⁾ Timagen iz Aleksandrije, sožnjik in potem oproščeneec Sul-inega sina Favsta, se je v Rimu pečal sè zgovornostjo in zgodovino. Spisal je več knjig o vladanji cesarja

glasba, in to pričajo tudi najslavnejši pesniki, za časa katerih so se pri obedih kraljev slavospevi na junake, bogove z brenkanjem na kitaro popevali.

Ali ne opeva znani pevec Jopa pri Vergiliji¹⁾ tavanje meseca, solnce trudapolni tir in drugo? s čimer vrli pesnik gotovo očitno kaže, da je glasba tudi v zvezi z nebeskimi rečmi. Če se pa to prizna, je tudi govorniku neizogibno potrebna. Saj je (kakor sem rekel) tudi ta del, ki je bil od govornikov zapuščen in od modrijanov osvojen, spadal v našo stroko in brez znanosti vseh takih stvari zgovornost ne more dovršena biti. In tudi naj nihče ne dvomi, da ne bi bili slavni modrijani se z glasbo mnogo pečali, ker so Pitagora in njegovi nasledniki iz davna v obče vzprejeto mnenje priobčili, da je svet po gotovem zakonu sestavljen, katerega je potem lira posnemala; pa nezadovoljni s soglasjem različnih glasov, katero harmonijo imenujejo, so tem gibom tudi glas pridejali. Kajti Platona zamorejo ne samo v nekaterih drugih spisih, ampak posebno v Timeji²⁾ le tisti razumeti, ki so se tudi s tem predmetom marljivo bavili. Pa zakaj govorim o modrijanih, katerih vir, Sokrat sam, se vže kot starček ni sramoval učiti brenkanja na liro? Poroča se, da so največi vojskovodje³⁾ na strune brenkali in na trobente svirali, in da je spartanske vojnike donenje glasbe navduševalo. Ali kaj družega provzročujejo pri naših polkih pis kala in trobila in kolikor je silneje njih donenje, toliko prekaša rimska bojna slava ono drugih narodov? Tedaj je Platon pravo zadel, ki je zmatral glasbo za državniku, katerega πολιτικός imenujejo, neizogibno potrebno. In tudi načelniki one filozofovske šole⁴⁾, ki se nekaterim najbolj stroga zdi, drugim najbolj neotesana, so menili, da naj bi jih nekateri modrijani nekaj časa za priučenje tega predmeta porabili. In Likurg, strogi lacedemonski zakonodatelj, je pouk v glasbi vzprejel. In celo narava, kakor mi se vidi, nam jo je tako rekoč podarila, da težave lože prenašamo, saj tudi brodnika vzbuja petje; pa ne samo pri onih opravkih, kjer jih več skupaj dela med razleganjem prijetnega petja, ampak tudi posamezen človek pozabi trud s petjem, če tudi preprostim. Vidi se, da sem do sem najlepšo umetnost le hvalil, ne pa govorništvu pridružil. Torej hočem tudi to prezreti, da sta bila slovnič in glasba nekdanj združeni. Saj sta tudi Arhita⁵⁾ in Aristoksen⁶⁾ mislila, da je bila slovnič del glasbe; in da sta taista bila učitelja za obe, ne priča samo Sofron⁷⁾, sicer le pisatelj

Avgusta in postal vsled tega cesarjev ljubljenc. Ko mu se je bil pa Timagen z nesramnimi govori zameril, mu je bil vstop v cesarsko palačo prepovedan. (Quint. X, 1, 75. Hor. Ep. 1, 19, 15.)

¹⁾ Aen. I, 742.

²⁾ Timej c. VIII.

³⁾ Epaminonda, Alkibjad.

⁴⁾ Stoiška šola.

⁵⁾ Arhita (400 — 365 pr. Kr.) iz Tarenta, pitagorejski modrijan in slaven matematik, je iznašel analitsko metodo in rešil več geometrijskih in mehanskih problemov, bil je pa tudi izvrsten državnik in vojskovodja. Horac, ki ga v 28. odi prve knjige opeva, se je držal občne govornice, da je bil Arhita pri matinskem predgorji vtonil.

⁶⁾ Aristoksen je bil rojen Tarenčan in učenec Aristotelov. Sestavil je več spisov. Najvažnejši je oni o glasbi, v katerem temeljito razpravlja o elementih glasbe.

⁷⁾ Sofron, sodobnik Evripidov, neprekošen mimograf iz Sirakuz. V svojih proizvodih je kazal veselo srce, prijetno dovtipnost, natančno opaževanje in posnemanje značajev, tako da ga je Platon v dialogih večinoma posnemal.

mimov, katerega je pa Platon tako zelo hvalil, da je njegove spise, pod glavo imel, ko je umiral, ampak tudi Evpolis¹⁾. pri katerem Prodam tudi glasbo in jezikoslovje poučuje; in Marika, t. j. Hiperbol, priznava, da se je iz glasbe le črk naučil. Aristofan²⁾ kaže v mnogih spisih, da so bili dečki iz davna tako poučevani, in pri Menandru³⁾ v Hipobolimaju razlaga starček očetu, ki sina nazaj zahteva, nek račun za pouk ter pravi, da je učiteljem glasbe in geometrije mnogo izplačal. Od todi izbaja navada pri pojedinah podajati lire po obedu in ko je Temistoklej bil očitno priznal, da na njo ne zna igrati. „so ga imeli“, da rabim Ciceronove⁴⁾ besede, „za premalo olikanega“. Pa tudi pri starih Rimljanih je bila navada pri obedih na strune udarjati ali na piščal svirati. Tudi pesni Salijcev se prednašajo s sviranjem godbe. Ker je pa to vse kralj Numa vpeljal, je jasno, da so se oni neotesani in bojoviti pradedje pečali z glasbo, kolikor je bilo v oni dobi mogoče. Naposled je v obče znan grški izrek, da „so neolikani od muz in gracij zapuščeni“.

Tedaj hočem razložiti, česa naj se oni iz nje nauči, ki hoče govornik postati. Glasba ima dvojni ritem, v glasovih in v telesu, za oboje se namreč zahteva prava mera. Glasoslovje razvrščuje skladatelj Aristoksen v ritem (*ῥυθμός*) in petje (*μέλος*), izmed katerih sestaja prvi v merjenji (namreč taktov), drugo v melodičnem zvenenji in v glasovih. Ali niso tedaj vse te stvari govorniku neizogibno potrebne, izmed katerih se prvo ozira na izpreminjanje obraza, drugo na razvrščenje besedij, tretje na modulacijo glasa, katera je pri prednašanji mnogovrstna? Le tedaj ne, ako bi se samo v pesnih in spevih nek gotov sklad in nepretrgana besedna zveza zahtevala, pri prednašanji pa nepotrebna bila, ali pa ako se v govoru ne bi rabila, kakor v glasbi, umetna sèstava in glas na mnogovrsten način, kakor stvari zahtevajo. Ta namreč nam prednaša sè spremembo zvoka in naglasa veličastne stvari vzvišeno, prijetne sladko, zmerne mirno in se povsem vjema z dušnim razpoloženjem onih predmetov, katere prednaša. Pa saj tudi v govoru vplivajo povzdig, poniz in izpreminjanje glasa na to, da se srea poslušalcev ganejo; mi si prizadevamo, da taisto besedo rabim (modulatio), z drugačnim razvrščenjem besed in drugačnim glasom sodnika razburiti, z drugačnim pomiriti; saj tudi čutimo, da nam celo glasbeno orodje, s katerim se govor izraziti ne da, različna dušna razpoloženja vzbuja. Tudi držanje in dostojno gibanje telesa, ki se *ἑρμηνεία* imenuje in v čemer jako važen del prednašanja obstoji, je potrebno in se ne da od drugod priučiti; o tem bom na mestu za to določenem poročal. Ali ne bo govornik posebno za svoj glas skrbel? Kaj pa ima glasba posebnega? Pa tudi ta del se ne sme preje nego na dotičnem mestu razpravljati; med tem bodimo z enim vzgledom Kaja Graka, izvrstnega govornika svoje dobe zadovoljni. Če je v zboru govoril, je za njim

¹⁾ *Evpolis*, izvrsten pesnik staro-atiške komedije, ki je večkrat tekmoval s Kratinom in Aristofanom. Spisal je baje 20 komedij, izmed katerih je bila jedna *Marikas*, v katerej atenskega demagoga Hiperbola (*Thuk.* VIII, 73) biča. *Prodamos* nam ni znan.

²⁾ *Oblaki* 966, *vitezi* 188.

³⁾ *Menander* je bil prvi pesnik novo-atiške komedije, ki se je po duhovitih dovtipih in zelo olikanem jeziku odlikoval (*Kvint.* X, 1, 69). Njegov *Hipobolimaj* (= *podtaknjeneč*, je deloma še ohranjen.)

⁴⁾ *Tusc. disp.* I, 2.

godec s piščaljo stal, katero tonarion¹⁾ (glasbena piščal) imenujejo in mu glas zapiskal, na katerega naj bi pazil. Ta marljivost mu je koristila, kedar je v zelo viharnih sejah plemenitnike strašil ali se jih vže bal. Zaradi nekaterih precej nevednih ljudij mi se rači dvom na to koristijo tako rekoč „prav po kmetiško“ odpraviti. Temu bi utegnili gotovo pritrčiti, da mora prihodnji govornik pesnike čitati; ali naj se pa to brez znanja glasbe zgodi? če je pa kdo duševno tako slep, da o drugih dvomi, boče to gotovo pri onih zahteval, ki so zložili svoje pesni za liro. O tej stvari bi bilo treba bolj natančno govoriti, ako bi ta pouk kot nov razpravljaj. Ker je pa glasba vže iz davna od Hirona in Ahileja do današnjega dne trajala pri vseh, ki postavne olike ne zametujejo, je ne smem s skrbjo za zagovor dvomljivo napraviti.

Dasi je menda vže iz navedenih vzgledov jasno, katera glasba in v kakem obsegu mi se dopada, je po mojem mnenji vendar treba bolj natančno izreči, da jaz ne velevam one, ki je dandanes na glediških odrih, nemoško in po nesramnih napévih sprijena skoraj vso moško moč, ki je v nas bila, vničila, ampak ono, v katerej so se pohvalna dela junakov popevala in v katerej so tudi junaki sami peli, jaz tudi ne menim psalterium²⁾ in spadix, glasbenega orodja, ki se še poštenim deklicam v roke dati ne sme, ampak znanost teorije, ki mnogo koristi v ganjenje in pomirjenje sre. Tudi beremo, da je Pitagora vzgojence, ki so bili tako razdraženi, da so hoteli pošteno hišo napasti, s tem potolažil, da je igralki na piščal zapovedal piskanje v spondejski ritem izpremeniti; in Hrizip določuje celo pri vspavanji, kakor to dojnice pri otrocih delajo, posebno pesen. Imamo tudi prav bistroumno sestavljeno gradivo za deklamovanje, v katerem se nek piskač, ki je bil žrtvujočemu po frigijsko³⁾ zapiskal, ta pa zblaznil in v prepad skočil, toži, da je umor zakrivil. Če mora tedaj govornik o tolikih stvareh govoriti, ki se brez znanja glasbe ne dajo razkladati, kako ne bi celo nenaklonjeni pritrčili, da je tudi ta umetnost v našo svrho potrebna. (Dalje sledi.)

V zadevi „zveze slovenskih učiteljskih društev“:

„Učit. Tov.“, 3. št. prinesel je članek „K novemu letu“, kjer vzpodbuja slov. učiteljstvo, naj si osnuje svojo „zvezo“ in sicer na podlagi narodne avtonomije. Ker „... češko, hrvaško in poljsko učiteljstvo goji svoj razvoj na podlagi narodne individualnosti iz stališča narodne avtonomije ter izključuje popolnoma stališče deželne avtonomije“, stori to tudi slovensko učiteljstvo.

¹⁾ Tonarion je bila piščal, s katero se je dajal pevcu ali govorniku glas, v katerem je bilo treba pričeti.

²⁾ Psalterium in Spadix. Oboje je bilo glasbeno orodje, citari podobno, in za mehkužne melodije najbolj pripravno.

³⁾ Frigijska melodija na piščal ne vzbuja nrvstvenega razpoloženja duše, ampak jo strastno razburi, kar je zelo škodljivo. Vsled tega je tudi Aristotel (Polit. VIII, 6) vse piščali in vsa trobila iz pouka izobčil. Tudi Platon (Rep. III, 10, p. 399 D) je piščal pri deškem pouku prepovedal.

„Učit. Tov.“ pravi dalje: „Viribus unitis“ slavi letos svojo 40letnico; zapustimo o tej priložnosti stališče deželne avtonomije ter nastopimo pot národne avtonomije z vladarjevim geslom „viribus unitis“.

* * *

Osnovni odbor za „zvezo slovenskih učit. društev“ razposlal je meseca decembra in januarija „okrožnico“, ponatisnjeno v 1. št. „Popotnika“ tem-le učiteljskim društvom: 1. Učiteljskemu društvu za brežiški in sevniški okraj. 2. Konjiškemu učit. društvu. 3. Savinjskemu učit. društvu. 4. Šmarijsko rogaškemu učit. društvu. 5. Učiteljskemu društvu v Ljutomeru. 6. Učiteljskemu društvu za mariborsko okolico. 7. Okrajnemu slov. bistriškemu učit. društvu v Slov. Bistrici. 8. Št. lenartskemu okr. učit. društvu. 9. Učiteljskemu društvu za ptujski okraj. 10. Okrajnemu učit. društvu ormoškemu. 11. Okrajnemu učit. društvu v Slovenj-gradu. 12. Šaleškemu učiteljskemu društvu v Šoštanjju. 13. Pedagogiškemu društvu v Krškem. 14. Slovenskemu učit. društvu v Ljubljani. 15. Učiteljskemu društvu za goriški okraj. 16. Učit. društvu za koperski okraj v Dolini. 17. Učit. društvu za sežanski šolski okraj v Sežani. 18. Tominskemu učit. društvu v Tominu.

Na razposlano „okrožnico“ o „zvezi slov. učit. društev“ dobil je odbor za isto osnovo doslej razen „Slov. učit. društva v Ljubljani“ še od nastopnih učit. društev odgovore, ki slóve tako-le:

Št. 14.

Slavno „Celjsko učiteljsko društvo“!

Na cenjeni dopis, z dné 1. dec. 1887. l. v zadevi nameravane „Zveze slov. učiteljskih društev“ usojam si slavnemu društvu javljati, da radostno pozdravljam prepotrebno namero.

V svoji seji, dne 16. t. m. je sklenil podpisani odbor, da „Pedagogiško društvo“ z veseljem pristopi po svojih odposlancih k imenovani zvezi, vendar si pridržuje še poprej pritrčila društvenega zbora, ki bode meseca aprila t. l. Vrh tega ostane „Pedagogiško društvo“ pri svojem sedanjem književnem delovanju in želi take zveze, kakoršno imata „Hrvatski pedagogijsko-književni sbor“ in Savez hrvatskih učiteljskih družtava“.

Slavnemu društvu želeč najboljšega vspeha sem z odličnim spoštovanjem:

Za odbor „Pedagogijskega društva“ v Krškem,
dne 16. februvarija 1888. l.

Fran Gabršek m/p., prvosednik.

* * *

Slavno učit. društvo celjsko!

Sklicaje se na sklep v seji, dne 11. junija 1885, kateri veli: „učiteljsko društvo šmarijskega in rogaškega okraja želi, da bi se vsa slovenska učiteljska društva zjediniła v občno celoto, če bi pa kake nezgode utegnile opovirati to podjetje, naj bi se vsaj spodnje-štajerska društva združila v svojo celoto“, usoja se poročati podpisani odbor v imenu učit. društva šmarijskega in rogaškega okraja, da radostno pritrđi podjetju celjskega učit. društva — oživotvoriti slovensko učit. zavezo; torej je tudi voljno pristopiti kot ud k tej zavezi.

Ob jednem čestita „celjskemu učit. društvu“, da se je tako vrlo lotilo tega sicer težavnega podjetja. Vendar se bode enkrat vresničila vroča želja marsikaterega slov. učitelja; zatorej Vam ne izostane občno priznanje ter hvaležnost.

Za odbor „šmarijskega in rogaškega učit. društva“ v Šmarju,
dné 17. svečana 1888:

Ivan Debelak m/p., zapisnikar. Fr. Jurkovič m/p., predsednik.

Povabilu k pristopu se je nadalje odzvalo osnovalnemu odboru za „zvezo sl. uč. društev“ slavno „Učiteljsko društvo za Goriški okraj“ takó-le:

„Slavni osnovalni odbor!

Naše učiteljsko društvo radostno pozdravlja Vašo vrlo in srečno idejo gledé zaveze slovenskih učiteljskih društev ter slavnoistemu naznanja na tamošnji dopis minulega meseca, da se je v naši odborovi seji, dné 9. t. m. enoglasno sklenilo, k tej zavezi pristopiti, ter jo podpirati z vsemi našimi močmi. Živeli!

Solkan, dné 14. februvarija 1888.

Za odbor učiteljskega društva za Goriški okraj:
Tomaž Jug m/p., predsednik“.

* * *

Želeti bi bilo, da se tudi druga naša društva kmalu izjavijo, kakšnih misli so zastran nameravane zveze. — Isto takó prosimo one gg. tovariše, do katerih se je osnovalni odbor obrnil v tej zadevi, da se kar hitro mogoče odzovejo. Delajmo hitro, kajti resen je čas!

Dopisi.

Maribor. (Družba sv. Mohora. — Valentin Gasparič †.) Dné 5. marcija se za letošnje leto konča nabira udov družbe sv. Mohora. Mi toraj vse svoje sodruge opozorimo in prosimo, da še ta kratek čas porabijo, ter pri vsaki ugodni priliki družbo ljudem priporočajo ter si prizadevajo, ji še več udov pridobiti. Zlasti pa se naj potrudijo, da družbi pridobé tiste učence, ki bodo v kratkem šolo za vsemi zapustili. Kdor je svoje učence pridobil za družbo, skazal jim je s tem veliko dobroto, ker jim je oskrbel dobrega prijatelja, ki jim bode zanesljiv voditelj na potu življenja in dober svetovalec v raznih okoliščinah; skrbel jim bode pa tudi za raznovrsten poduk, kakor bode v pravem času vedel spregovoriti tudi lepo besedo v pošten kratek čas. To so naše misli o družbi sv. Mohora, zato jo pa tudi vsem sodrugom posebno priporočamo, da jo kolikor mogoče v svojem kraju, zlasti med mladino razširjajo. — Pri tem še omenimo, da je družba letos izpolnila željo, katero smo že davno v svojih sreih gojili. Prihodnji koledar bode namreč prinesel prezanimivo in klasično pisano Levstik-ovo povest „Martin Krpan“ in sicer s podobami, katere je družba naročila pri znanem slov. slikarju. Ta povest je pravi biser še s primernimi podobami okrašen spraviti med narod. „Martin Krpan“ je tudi v 3. berilu, pa žalibog je tukaj tako grdo pristrižen in popačen, da dela veliko nečast gosp. pisatelju in da ga ravno radi teh napak v šoli niti rabiti ni mogoče. Dobro toraj, da dobi ljudstvo celo povest v roke in to v tistem obsegu in obliki, v kateri je prišla iz pisateljevega peresa. — Družba sv. Mohora pa bodi, kakor dosihmal, tako tudi zanaprej, naš ponos, ki bode tem večji, tembolj ko se bode družba med nami razširila in vdomačila!

V mariborski bolnišnici je umrl dne 14. t. m. gospod Valentin Gasparič, učitelj italijanskega, francoskega in angleškega jezika. Gasparič porodil se je 1820. leta v Železnikih na Gorenjskem, šolal se v Ljubljani, Gorici, Trstu, naposled na Dunaju, od koder se je preselil kot zasobni učitelj v Maribor, kjer je ostal do svoje smrti. Pokojni Gasparič bil je pravi pravcati original. Prave gorenjske korenine bil je jako krepke, skoro orjaške postave, odkritosrčen, z malim zadovoljen, v svojem govoru duhovit in prijeten družabnik, zaradi tega

obče priljubljen, zaradi starikave in ponošene oprave pa topoglavecem v zasmeh. Bil je neumoren hodec. dvakrat premeril je pot iz Maribora v Rim in nazaj peš, vsak dan pa je hodil tudi ob najhujšem vremenu vsaj par ur. Zdaj mu je smrt zastavila življenja pot ter poklicala vedno poštenega in dobrosrčnega trpina na oni boljši svet. Blag mu bodi spomin!

Ptujska okolica. Ptujsko učiteljsko društvo imelo je 9. februarija t. l. svoje glavno zborovanje, katero se je začelo ob $\frac{1}{2}$ 11 uri. G. predsednik predstavi najprej zbranim učiteljem novega kolega in uda g. Hauptman-a iz Vurberga, katerega navzoči pozdravijo. Zatem se zapisnik zadnjega zborovanja prečita in odobri. — Dopisov bilo je več. Prvi bil je od celjskega učit. društva, hoče li pristopiti društvu k zvezi slovenskih učiteljskih družeb ali ne. Predlagalo se je, naj da pristopi in brez vse debate sprejel se je ta predlog enoglasno. Med drugimi omeniti je še dopis od c. kr. vojaškega geogr. instituta, kateri javi, da bi izišel v isti zalogi nov zemljevid avst.-ogerske monarhije, ter vabi na naročbo. G. Vidovič želi, da bi okrajni šolski svet za vse šole naročil in potem bi iste od njega kupile.

Na dnevnem redu bile so tudi volitve za novi odbor. Na predlog gosp. Porekar-ja volil se je novi odbor per acclamationem in sicer: G. Žiher Fran, predsednik, g. Možina Janez, podpredsednik, gg. Strelec Ivan in Weinhard Bož., tajnika, g. Fran Zopf, denarničar, g. Porekar Tone, knjižničar, gg. Robič, Serajnik in Vidovič, odborniki in gg. Šijanec in Kolarič, preglednika računov.

Za tem poročata tajnik in blagajnik o lanskem društvenem letu. Iz tajnikovega poročila povzamemo sledeče: Društvo imelo je v preteklem letu 45 udov in sicer 37 rednih, 3 izvanredni in 5 častnih. Zborovalo je petkrat in med tem 4. maja o priliki izleta pri Sv. Marjeti pod Ptujem. Pri zborovanjih predavali so sledeči: Gosp. Kleinsasser: O akutno nalezljivih boleznih; g. Weinhard: Krajepisno-zgodovinske črtice o Sv. Marjeti, (pri izletu); g. Strelec: 1. O načrtu, razdelitvi in nabiranju gradiva za „Domoznanstvo ptujskega okraja“ (dvakrat), 2. O duševnih nagonih in napakah pri otroški odgoji.

Društveno delovanje res ni bilo tako plodonosno, kot prejšnja leta, pa razmere bile so take in ni bilo drugače mogoče. — Poročilo g. blagajnika bilo je prav povoljno, kar se je z veseljem zabeležilo.

Zadnja točka bili so nasveti. G. Porekar priporoča list „Kmetovalec“ s prilogo „Vrtnar“. G. Strelec prečita došlo mu dopisnico zaradi nabiranja narodnega blaga, ter prigovarja prisotne, naj se tega dela pridno lotijo, ter pošljejo g. dr. Karolu Strekeljnu na Dunaj, kateri ga bo kritično obdelano izdal. Več jih je obljubilo pomoči k temu velevažnemu podjetju. Pogovarjalo se je potem o Lichtenstein-ovem predlogu v državni zbornici in društvo se je izreklo, da se iz raznih razlogov nikakor ne more vjemati s tem predlogom; sicer se mu pa ne zdi vreden, da bi za njega ali proti njemu delovalo. Slednjič predlaga g. Možina, da pristopi društvo udom „Matiče Slovenske“, ker se sprejme. Ker se nihče več ne oglasi, zaključí g. predsednik zborovanje. J. St.

Od štajersko-hrvaške meje. Učitelji vsakega naroda potrebuje svoje strokovnjaško slovstvo, iz katerega jim je moči črpati potrebno znanje, katero jim pak zajedno služi tudi v nadaljno obrazovanje. Da se v nas Slovencih razvije še v povojih ležeča pedagoška književnost, ustanovili so vneti sodrugi v Krškem „Pedagoško društvo“, katero je prevzelo nalogo, izdavatí pedagoške knjige in spise.

Baš isto zadačo, samo raztegajočo se na večji delokrog, ima hrvatski pedagoškijsko-književni sbor“ v Zagrebu, kateri 1. izdava spise za mladino, 2. izdava praktične spise za stariše, pripravnike in učitelje in 3. znanstveno obdeluje pedagoško.

O ustroju in slečenih si zaslugah „hrv. ped.-knjiž. sbora“ namenjen sem spregovoriti v jednom kasnejših dopisov. Danes naj izveščam o 16. rednem

glavnem zborovanju imenovanega društva, katero se je vršilo dne 29. dec. l. 1887. v Zagrebu.

Porečeno zborovanje otvori prvosednik Ljudevit Modec, pozdravivši navzoče ter slika v občnih potezah delovanje odborovo. Zelo obširnemu poročilu tajnika M. Kobali-ja o književnem in drugem delovanju v letu 1887 povzamem naj sledeče:

„Hrvatski pedagog.-knjiž. sbor“ izdaval je v minulem letu 1887 dva lista: strokovnjaški „Napredak“ in mladinski „Smilje“. „Napredak“ je zelo razširjen. Hrvatsko učiteljstvo podpiralo ga je gmotno in duševno tako vrlo, da dobro izhaja. Napominjan list izdaje to društvo 15. leto, dočim je vže poprej 14 let izhajal. Mnogo slabše pa je osiguran obstanek drugega lista „Smilja“. Ta list je namenjen hrvaški mladini ter izbaja 17. leto vsak mesec enkrat. Navzlic urednikovemu trudu, navzlic vsemu prizadevanju odbora, navzlic vsemu priporočanju in reklami dobil je le toliko naročnikov, da komaj shaja. Ko bi imel list dovolj podpornikov, storil bi odbor lahko mnogo več za list, zlasti bi ga rad prevedel z krasnimi slikami, koje mladina zelo ljubi. Pri toli nizki ceni — reci 60 kr. celo leto — je res nedoumno, zakaj ni bolje razširjen. Morda se obrne kmalu na bolje. Pri glavnem zborovanju zaveze „hrv. učit. društva“, dne 13. in 14. septembra l. 1887 sklenilo se je, vis. kr. vlado naprositi, naj naroči „Smilje“ za šolske knjižnice

Poleg izdavanja omenjenih listov nadaljuje „sbor“ svoji osnovani knjižnici, namreč „knjižnico za učitelje“ in „knjižnico za mladino“. Od prve kolekcije dobili so člani društva doslej 20 knjig, od druge pa 13. Za lansko leto izdal je sbor dve izborni knjigi XIX. in XX. „Ob uzgoju. Misli Nikole Tomasea“ in „Emil ili o uzgoju“. Prvo knjigo prevel je iz laškega Skender Fabkovič, umir. učitelj kr. učiteljišča v Zagrebu, drugo pa iz francoskega Ivan Širola, ravnatelj v Senju. Od „knjižnice za mladino“ izdal je „sbor“ XIII. knjigo: „Sijelo za zabavu i pouku“, iz peresa Janka Tomića, učitelja višje dekliske šole v Karlovcu. O vsebini in opravi navedenih knjig poročam drugič. — Vse te tri knjige s knjižarsko ceno 2.50 gld. dobili so člani za 1 gld.

„Hrv. pedagog.-knjiž. sbor“ nameraval je izdati tudi „Enciklopedični rječnik pedagogije“, ki bi sodrževal vse, česar je treba znati učitelju iz vseh panog pedagogične stroke. Žalibože oglasilo se je premalo naročnikov, da bi zamogel „sbor“ izpeljati lepo nakano.

Da bode pak književno delovanje društva živahneje, izdelal je odbor v 3. redni seji, dne 16. sušca l. 1887. „pravila za ocenjevanje in izdavanje knjig“, katero je glavno zborovanje brez malih sprememb potrdilo. S tem je vpeljan stalen red, trda podloga za književno delovanje. Pri odborovi seji „sbor“ dne 18. jan. t. l. konstituiral se je književni odsek na podlagi rečenih pravil tako: Skender Fabkovič, predsednik, Ivan Filipović, urednik društvenih spisov, A. Irgolić, blagajnik, Ljudevit Modec in Tomislav Ivkanec, kot odbornika. (Konec sledi)

Od Gornjega grada, dne 6. febr. (Izv. dopis.) Na povabilo učitelja Ivana Kelc-a od Novéštite sešli so se dne 5. febr. t. l. pri sv. Frančišku p. n. učitelji gornjegraškega okraja mnogobrojno k vstanovitvi učiteljskega društva za ta okraj. Po pozdravu in kratki razložitvi pomena in važnosti združitve v dandanašnjem, za slov. učiteljstvo ne baš ugodnem času, zakličejo vsi navzoči trikratni: Živijo! na Njih Veličanstvo presvitlega cesarja. Potem je prevzel kot najstareji med navzočimi, g. Tičar (sv. Frančišek), predsedništvo, da se je vstanovil začasni odbor, ki ima vse potrebno ukreniti, da se učit. društvo za okraj Gornjigrad skoraj stalno ustanovi. V ta začasni odbor so se volili sledeči gospodje: Ivan Kelc, predsednikom, Peter Wudler, podpredsednikom, Matevž Dedić, tajnikom, Tičar Jože in Spende Matevž odbornikoma. — Kakor je bilo vže prvokrat sprevideti, navdušeni so vsi učitelji za to društvo in vsled tega se je nadejati,

da bode krepko in vspešno delovalo v prospeh učiteljstva tega okraja in narodnega šolstva v obče. Želimo odkritosrčno, da se to mlado društvo v kolegijskosti, bratovski ljubezni in stanovskem spoštovanju razvija in razevita, ter konečno obilen sad obrodi. V to pomozi Bog!

I. K.

Iz Krškega. (Prva slovenska stalna učiteljska razstava.) Šolstvo inih narodov napreduje iz raznih vzrokov bolje od slovenskega. Poleg drugih prednosti imajo nemške, česke šole tudi več učil nego slovenske. Po večjih mestih, n. pr. v Gradcu, na Dunaju, prirejajo celó učitelji cele muzeje učnih pomočkov ali tako zvane permanentne razstave učil. Jednako učiteljsko razstavo namerava vstanoviti „Pedagogičsko društvo“ v Krškem za slovenske šole in učitelje. Nabiralo bode po naši ožji in širji domovini in v obče pri založnikih po svetu raznovrstnih učil: knjige za šolo in učitelje, karte, slike, kalupe, aparate, prirodnine in drugo, vse pač, kar šola rabi in kar šoli koristi. Vse nabrane predmete zbiraló bode „Pedagogičsko društvo“ v Krškem v lepih prostorih tukajšnje ljudske in meštanske učilnice, kjer bodo stalno razstavljeni vsem slovenskim učiteljem in šolskim prijateljem na ogled. Došla darovana učna sredstva se bodo razglaševala in opisovala v društveni knjigi, v „Pedagogičkem letniku“ in v šolskih listih: v „Učiteljskem Tovaríš-u“ (v Ljubljani) in v „Popotnik-u“ (v Mariboru). S tem si dovoljujemo toraj na to novo važno podjetje opozoriti slovensko občinstvo, osobito učiteljstvo slovensko; založnike šolskega blaga in šolske prijatelje pa prositi, da bi blagovolili brezplačno in franko pošiljati primernih predmetov v „prvo slovensko stalno učiteljsko razstavo.“

V Krškem, 16. februarja 1888.

Odbor

„Pedagogičskega društva“.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] daroval je za razširjanje šole pri sv. Lenartu nad Laškim trgom 200 glđ. iz lastne blagajnice.

[C. kr. štaj. deželni šolski svét] je ukazal, da se osnuje v Rakovici (šolski okraj Konjice) nova enorazrednica, ob jednem pa je sklenil v seji z 9. dne t. m., da se aktiviranje zapovedane podružniče k lj. šoli v Vitaju — v Hudini opusti.

[Odlikovanje.] Visoko ministerstvo za uk in bogočastje odlikovalo je gosp. Antona Funtka, učitelja na Mahu v Ljubljani ter znanega pesnika in pisatelja našega, v priznanje njegovih zaslug na polju slovenske književnosti z ustanovo za umetnike v znesku 200 gold. To je drugi slučaj, da je slov. pesnik dobil tako ustanovo (prvokrat jo je dobil pesnik Sim. Gregorič). — Zastop mestne občine Buzet imenoval je jednoglasno v seji dne 26. januarja profesorja g. V. Spinčiča za zasluge, ki si jih je pridobil kot c. kr. okrajni šolski nadzornik in deželni poslanec, častnim meščanom.

[Stritarjevih zbranih spisov] izšel je 34. snopič. Vsebina: Kosana. (Konec.) — Klara. Podoba iz življenja velikomestnega. — Zorko. Podoba iz dijaškega življenja.

Vabilo. Okrajno učiteljsko društvo v Ljutomeru ima dne 1. marcija t. l. v realki v Ljutomeru svoje zborovanje. Začetek ob 10. uri predpoldnevom. Vspored: 1. Čitanje zapisnika zadnjega zborovanja. 2. Haloze in njih prebivalci; govori Kóvačić. 3. Razni predlogi. K mnogoštevilni vdeležitvi vabi odbor.

Vabilo k zborovanju Sav. učit. društva, dne 8. marcija 1888 ob 9. uri dopoldne v Braslovčah sè sledečim dnevnim redom: 1. Zapisnik. 2. Poročilo. 3. Prosto predavanje. 4. Pogovor o nasvetovanih spremembah šolske postave. 5. Nasvétí. K mnogobrojni vdeležbi vabi vljudno. Odbor.

Vabilo. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico ima v četrtek, dne 1. sušca t. l. ob 10. uri dopoldne svoje 2. letošnje zborovanje z sledečim vsopredom; a) Zapisnik. b) Dopisi. c) Gosp. J. Cizelj govori za številčne obrazke (Zahlenbilder); pogovora v teh se vdeleži tudi g. prof. L. Lavtar. d) Nasveti. Gledé imenitosti govora g. Cizelj-na se pričakuje mnogobrojna vdeležba. Odbor.

Vabilo. Ptujsko učiteljsko društvo imelo bo 1. marcija t. l. ob 1/2 11. uri v šolskem poslopju ptujске okolice redno mesečno zborovanje sè sledečim dnevnim redom: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Predavanje g. Zopfa: „Konstrukcija prof. Lavtar-jevega računila.“ 3. Ukrep zaradi majniškega izleta. 5. Vplačevanje društvenine. 6. Nasveti. K obilni vdeležbi vabi vljudno odbor.

Vabilo. Ormoško učiteljsko društvo bode imelo v četrtek, dne 1. marcija t. l. ob 10. uri dopoldne v šolskem poslopju ormoškem svoj letošnji glavni zbor z naslednjim dnevnim redom: 1. Zapisnik. 2. Došla pisma. 3. Poročilo tajnika o delovanju društva v pret. letu. 4. Polaganje računov. 5. Predavanje: Drobtinice za zgodovino slovenskega petja (g. Rakuša). 6. Volitev novega odbora 7. Želje in nasveti posameznih udov. 8. Vplačevanje letnine. Radi nekaterih zelo važnih toček, ki pridejo pri tem zborovanju v obravnavo, vabi vse p. n. čast. ude k prav mnogobrojnej vdeležbi odbor.

Vabilo. Učiteljsko društvo šmarijskega in rogaškega okraja ima prvo letošnje zborovanje v četrtek, dne 1. marcija ob 11. uri v Šmariju. K obilnej vdeležbi vabi vljudno odbor.

Spremembe pri učiteljstvu.

G. Fran Pečar, naduč. na Humu (Ormož) imenovan je učiteljem pri sv. Marjeti poleg Rinsk. toplic, g. Jarnej Černko, poduč. v Jarenini pa učiteljem pri sv. Jurju v Sl. goricah. G. Anton Vrančič, uč. v Zagradcu (Kranjsko) dobil je učit. mesto y Spitaliču (š. okr. Konjice) na Štajerskem. — G. Maks. Mayr, poduč. v Marenberg-u gre za substituta c. kr. nadzornikom imenovanega nadučitelja v Gleichenberg. — G. Svojmir Snudrl, poduč. pri sv. Jurju v Sl. gor. se je svoji službi odpovedal.

Vse p. n. prejemljevalce „Popotnika“, ki še nam dosedaj niso poslali naročnine za tekoče leto, prav vljudno prosimo, naj to vsaj pred izdajem prihodnje številke storé, da zamoremo število iztisov končno določiti. Zlasti pa apelujemo na domoljubje in kolegijalnost vseh onih p. n. naročnikov, ki so še od preje z naročnino na dolgu, da se v kratkem odzovejo svojej dolžnosti. — Novim naročnikom lahko še s vsemi letošnjimi številkami postrežemo. **Upravništvo.**

NATEČAJI.

Štv. 36.

Podučiteljski službi

na trirazrednici pri **Veliki nedelji** in na dvorazrednici na **Humu** (Kulmburg), IV. plačilnega razreda in s prostim stanovanjem se stalno umeščate.

Prosilci, nemškega in slovenskega podučevanja zmožni, naj svoje prošnje do **25. marcija 1888** pri dotičnem krajnem šolskem svetu vložijo.

Okr. šolski svet Ormož, dne 12. februarija 1888.

1-3

Predsednik: **Marek s. r.**

Štv. 151.

Podučiteljska služba

na dvorazrednici pri **sv. Janžu** na dravskem polju, IV. plačilnega razreda, in s prostim stanovanjem se — tudi provizorično — umešča.

Prosilci, nemškega in slovenskega podučevanja zmožni, naj svoje prošnje do **15. marcija 1888** pri krajnem šolskem svetu vložijo.

Okr. šolski svet v Ptuj, dne 29. januarija 1888.

2-3

Za predsednika: **Ranner s. r.**